

Hanna Kosonen kesk ym.

Toimenpidealoite seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman päivittämisestä

Eduskunnalle

Seksuaali- ja lisääntymisterveys koskee jokaista ihmistä. Lisääntymisterveyteen kuuluu Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan mahdollisuus vastuulliseen, tyydyttävään ja turvalliseen seksielämään, mahdollisuus ja vapaus lisääntyä ja päättää siitä, milloin ja kuinka usein se tapahtuu, oikeus sopiviin ja hyväksyttäviin itse valittuihin ehkäisyvälineisiin sekä pääsy palveluihin, jotka mahdollistavat turvallisen raskauden ja synnytyksen sekä tarjoavat parhaan mahdollisuuden saada terve vastasyntynyt lapsi. Seksuaaliterveyden WHO määrittelee seksuaalisuuteen liittyväksi fyysisen, henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaksi, joka sisältää positiivisen ja kunnioittavan lähestymistavan seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin samoin kuin mahdollisuuden tyydyttäviin ja turvallisiin seksikokemuksiin vapaana painostuksesta, syrjinnästä ja väkivalta. Kyseessä on siis laaja, elämän jokaiseen vaiheeseen yltävä kokonaisuus.

Suomessa äiti- ja lapsikuolleisuus on maailman alhaisimpien joukossa laadukkaan ja maksuttoman neuvolajärjestelmän sekä hyvän terveydenhuollon ansiosta. Tämä ei ole kuitenkaan riittävä mittari suomalaisten seksuaali- ja lisääntymisterveydelle. Syntyvyys alenee vuosi vuodelta. Siinä missä vuonna 2000 syntyi 56 768 lasta, oli syntyneitä vuonna 2019 45 869. Tämä on lähes 11 000 syntynyttä vähemmän. Laskeva syntyvyys tulee olemaan merkittävä haaste hyvinvointialueiden toiminnalle tulevaisuudessa.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja niitä koskeviin oikeuksiin liittyvät asenteet ovat muuttuneet konservatiivisiksi kaikkialla Euroopassa. Esimerkiksi aborttioikeutta on alettu kaventaa joissain Euroopan maissa. Tästä syystä seksuaali- ja lisääntymisterveyden oikeuksien puolustaminen ja vahvistaminen myös Suomessa on ajankohtaista. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluihin panostaminen voisi poistaa stigmaa aiheen ympäriltä ja luoda avoimempaa keskustelua. Hoitohenkilökunnan tulee osata kohdata aborttia hakeva hänen päätöstään tukien. Hoitohenkilökunta ei saa painostaa päätöstä suuntaan tai toiseen, vaan heidän tulee tarjota asiallista tietoa ja tukea. Psykkistä tukea tulee olla tarjolla sitä tarvitseville sekä prosessin aikana että sen jälkeen.

Jokaisella sosiaali- ja terveysalan toimijalla tulisi olla valmius puhua seksuaalisuudesta ja tietää, mistä asiakas saa tarvitsemansa avun, mikäli ammattilaisella itsellään ei ole riittävä koulutusta auttamiseen. Esimerkiksi raskaus, synnytys, raskauden keskeytyminen tai lapsettomuuden hoidot vaikuttavat niin kehoon kuin mieleen. Pelkkä kehon hoitaminen ei siis riitä, vaan psyykinen tuki on yhtä lailla merkittävää. Edellytyksiä psyykkisen hoidon antamiseen sekä keskustelujen käymiseen tulee lisätä niin lapsitoiveen, raskauden, synnytyksestä toipumisen kuin keskenmeno-

Toimenpidealoite TPA 88/2021 vp

jen kohdalla. Uusissa perhekeskuksissa on mahdollista madaltaa hoitoon pääsyn kynnystä ja tarjota moniammatillista apua. Terveyskeskuksista tulisi löytyä gynekologista osaamista — näin oleellisen osaamisen tulee olla helposti saatavilla, sillä sitä tarvitaan monessa elämänkaaren eri vaiheessa.

Suomen ensimmäinen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön (STM) toimesta vuosille 2007—2011. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) seksuaali- ja lisääntymisterveyden yksikön toimijat vastasivat tämän ohjelman päivytyksestä vuosille 2014—2020. Ohjelmaa ei ole tämän jälkeen päivitetty. Huomautettavan arvoista on myös, että THL:n seksuaali- ja lisääntymisterveyden yksikkö lakkautettiin THL:n organisaatiomuutoksen yhteydessä ja näin ollen osa THL:n vastuulle toimintaohjelmassa asetuista tehtävistä jäi tekemättä.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa Suomessa seksuaali- ja lisääntymisterveyden kansallisesta ohjaustyöstä. Tulevaisuudessa tulee pohtia, kuinka tämä ohjaus toteutuu ja kuinka mahdollinen tuleva toimintaohjelma voisi parhaiten tukea ohjaustyötä. Toimintaohjelmatyön toivoisi alkavan pian, jotta seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen vastuunjaot voitaisiin selkeyttää. Toivottavaa olisi, että toimintaohjelman laatimiseen, seuraamiseen ja tulosten kokoamiseen varmistettaisiin toimintaedellytykset parhaan tuloksen saavuttamiseksi.

Vuosien 2014—2020 seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman neljä pääteemaa olivat lapset ja nuoret, miesten seksuaali- ja lisääntymisterveys, monikulttuurisuus ja hyvä syntymän hoito. Näitä teemoja tulee yhä edistää. Näiden lisäksi olisi tärkeää tarkastella toimenpidealoitteessa esiteltyjä teemoja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin päivittääkseen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman ja varmistaa toimenpideohjelman päivittämiseen vaadittavien resursien toteutumisen.

Helsingissä 29.10.2021

Hanna Kosonen kesk
Eva Biaudet r
Veronika Honkasalo vas
Saara Hyrkkö vihr
Eeva Kalli kesk
Hilkka Kemppi kesk
Kristiina Salonen sd
Saara-Sofia Sirén kok